

**BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISHNING
INNOVATSION TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI**

**ОСНОВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ
FUNDAMENTALS OF IMPROVING INNOVATIVE TECHNOLOGIES TO IMPROVE
THE QUALITY OF EDUCATION OF FUTURE TEACHERS**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7847286>

B.U.Normo'minov

*SamDChTI gumanitar fanlar va axborot
texnologiyalari kafedrası assistent o'qituvchisi
(normuminovbahodir1@gmail.com)*

Annotatsiya: *Maqola bakalavr talabalarini o'qitishning innovatsion shakllariga bag'ishlangan bo'lib, maqolada o'qituvchining kasbiy standartida belgilangan mehnat harakatlarini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarini modernizatsiya qilish mumkinligi muhokama qilinadi.*

Kalit so'zlar: *bakalavrlar tayyorlash, o'qituvchining kasbiy standarti, modernizatsiya.*

Аннотация: *статья посвящена инновационным формам обучения студентов бакалавриата, в статье обсуждается возможность модернизации знаний и умений педагога, необходимых для осуществления трудовых действий, определенных профессиональным стандартом.*

Ключевые слова: *подготовка бакалавров, профессиональный стандарт педагога, модернизация.*

Annotation: *the article is devoted to innovative forms of teaching undergraduate students, the article discusses the possibility of modernizing the knowledge and skills of a teacher necessary for the implementation of labor actions defined by a professional standard.*

Keywords: *bachelor's degree training, professional standard of a teacher, modernization.*

Mamlakatimizda ta'limni rivojlantirishning maqsadli dasturiga muvofiq ta'lim tizimii modernizatsiyalash, kadrlarni qayta tayyorlash, o'quv jarayonini axborotlashtirish, axborot makonlarini yaratish kabilarni amalga oshirish zarur. Sanab o'tilgan talablar yangi milliy ta'lim tizimining shakllanishiga, inson kapitalining rivojlanishiga, mamlakatimiz iqtisodiyotining mustahkamlanishiga olib keladi. Pedagog kadrlarning bilimlarini, kompetensiyalarining doimiy yangilash va butun ta'lim tizimini takomillashtirish uchun shart-sharoitlarni yaratish lozim. Ta'lim

jarayoniga innovatsion texnologiyalarning joriy qilinishi ta'lim oluvchilarni dolzarb pedagogik bilimlar bilan ta'minlash uchun o'z kasbiy faoliyatiga yangi yondashuvlarni olib kirish va ularni o'zlashtirishi darajasining ortishiga imkon beradi. Ta'lim tizimini modernizatsiyalash ta'lim oluvchilarning ham ta'lim olish faoliyatidagi o'zgarishlarni ko'rsatadi [1].

Axborot jamiyatida o'qituvchilarning maqomi va rolini o'zgartirish zarurati, kasbiy tayyorgarlik sifatining pasayishi, o'qituvchilik kasbini egallashning yangi usullari va vositalarini ishlab chiqish bilan bog'liq bo'lgan o'qituvchilar ta'limini modernizatsiya qilish muhim tarkibiy tuzilmalarga olib keldi va mamlakatimizda pedagogik ta'lim tizimidagi mazmunli o'zgarishlar. Bu birinchi navbatda, zamonaviy o'qituvchining yangilangan qiyofasini shakllantirishda namoyon bo'ldi. Universal professional, professional mobil, fan bo'yicha nafaqat yuqori sifatli tayyorgarlik ko'rishga, balki mustaqil o'qishga, yangi fan yo'nalishlarini o'zlashtirishga va harakat usullari va ta'lim jarayonining turli ishtirokchilari bilan samarali o'zaro hamkorlikni yo'lga qo'yadi.

Shunday ekan, bugungi kunda ta'lim jarayonida ishlab chiqilgan so'ngi umumiy ta'lim dasturlari orqali o'quv jarayonini loyihalash va amalga oshirish bo'yicha faoliyatning birinchi turi pedagogik funktsiya kabi mehnat funktsiyalarini birlashtiradi. Ushbu maqolada bizning ko'rib chiqish ob'ektimiz ta'lim va rivojlantirish faoliyati hamda ularning alohida komponentlaridan iborat.

Ta'lim faoliyati quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- mehnat faoliyatini (zamonaviy amalga oshirish, shu jumladan sinfda va sinfdan tashqari mashg'ulotlarda o'quv-tarbiyaviy ishlarning interfaol, shakllari va usullari;
- talabalarda rivojlanish kognitiv faollik, mustaqillik, tashabbuskorlik, ijodkorlik va boshqalar);
- zarur ko'nikmalar (o'quv guruhlarida talabalarning turli yoshdagi bolalar-kattalar jamoalarini tashkil etish);
- zarur bilimlar (ta'lim metodologiyasi asoslari).

Xususan, ta'lim tizimida qabul qilingan eng muhim hujjatlardan biri bu – yangi tahrirdagi **“Ta'lim to'g'risida”**gi qonunning qabul qilinishi bo'ldi. Mazkur qonunga asosan ta'lim sohasidagi asosiy printsiplar, ta'lim tizimi, turlari va shakllari aniq belgilab qo'yildi.

Belgilab berilgan printsiplar asosida hozirgi kunda ta'lim jarayonida interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalari o'quv jarayonida qo'llashga bo'lgan qiziqish, e'tibor kundan kunga kuchayib bormoqda, bunday bo'lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchi talabalarni faqat tayyor bilimlarini egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarini o'zlari izlanishlariga, mustaqil o'rganib, tahlil qilishlariga, hatto xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishlariga o'rgatadi. O'qituvchi bu jarayonda shaxsning rivojlanish, shakllanishi, bilim olishi va

tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yo'naltiruvchilik funksiyasini bajaradi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida ishlashda o'qituvchida innovatsion faoliyat haqida tushuncha bo'lishi kerak. Mohiyatiga ko'ra innovatsion faoliyat ilmiy izlanishlar, ishlanmalar yaratish, tajriba-sinov ishlari olib borish, fan-texnika yutuqlaridan foydalanish asosida yangi takomillashtirilgan mahsulotni yaratishdan iborat. Pedagogning innovatsion faoliyati quyidagilar bilan belgilanadi:

- yangilikni qo'llashga tayyorligi;
- pedagogik yangiliklarni qabul qilishi;
- novatorlik darajasi;
- kommunikativ qobiliyatning rivojlanganligi;
- ijodkorligi;
- tashabbuskorligi.

Talaba o'qituvchi orqali o'zlashtirgan ma'lumotlarni takrorlash, musraqil fikrlash va original manbalarni o'rganish hamda hayotiy tajribalarga haqiqiy vazifalarga asoslanib faoliyat yuritishga ko'nikma hosil qila olishi kerak. Davlat ta'lim standartining yangi avlodini joriy etish talaba va o'qituvchini "umr bo'yi ta'lim" modelini shakllantirishga asoslanadi. Ushbu kontseptsiya hayot davomida o'rganish zarurligini ko'rsatadi, doimiy va izchil faoliyat yuritishga asoslanadi. Har bir talaba ma'lum bir kompetentsiyaga ega bo'lishi kerak, keyingi hayot va kelajakdagi rivojlanish uchun zarur. Professor S.P. Baranov o'zining 1981 yilda yozgan "O'quv jarayonining mohiyati" asarida eng muhim vazifalar ekanligini ta'kidlaydi. O'qitishda tinglovchilarda olingan bilimlarni hayotda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish, shaxsni muayyan jamiyatda hayotga tayyorlash kerakligini ta'kidlaydi [2].

Yangiliklar yoki innovatsiyalar har qanday kasb inson faoliyatiga xosdir va shuning uchun tabiiy ravishda o'rganish, tahlil qilish va amalga oshirish ob'ektiga aylanadi. Innovatsiyalar o'z-o'zidan paydo bo'lmaydi, ular alohida o'qituvchilar va butun jamoalarning ilmiy izlanishlari, ilg'or pedagogik tajribasi natijasidir. Bu jarayon o'z-o'zidan bo'lishi mumkin emas, uni boshqarish kerak.

Pedagogik jarayonga kelsak, innovatsiya deganda o'qitish va tarbiyalashning maqsadlari, mazmuni, usullari va shakllariga yangi narsalarni kiritish, o'qituvchi va talabaning birgalikdagi faoliyatini tashkil etish tushuniladi.

Innovatsion texnologiyalar pedagogik jarayon hamda o'qituvchi va o'quvchi faoliyatiga yangilik, o'zgarishlar kiritishdir. Innovatsion texnologiyalardan foydalanishda o'qituvchiga quyidagi bilimlarni bilish taqazo etiladi:

- AKT bo'yicha bilim, ko'nikma va malakaga ega bo'lish;
- YaPT (yangi pedagogik texnologiya) bo'yicha xorijiy tajribalardan bohabar bo'lish;
- Ta'lim jarayonini tashkil etishda didaktik o'yinlardan, interfaol usullardan foydalanish mahorati;
- Ilg'or pedagogik texnologiya bo'yicha bilimlarni o'zlashtirib borish;

- Bilimlarni ko'nikma va malakalarga aylantirish texnologiyasi shakllangan bo'lishi;

- Dars jarayonida harakatli o'yinlardan unumli foydalana bilishi;

- Imkoni bo'lsa darsni internet tarmog'iga bog'lab o'ta bilishi;

- O'z ustida tinmay ishlashi, har sohaga oid yangiliklarni kuzatib borishi va boshqalar.

- O'qituvchi innovatsion texnologiyalarga asoslanib darsni tashkil etar ekan, turli texnik vositalardan ham (kampyuter, proyektor, elektron doska va hokazo) foydalanishi mumkin.

O'qituvchining faoliyatida innovatsiyalar qanchalik ko'p bo'lsa, mazmun shunchalik oshadi. Ta'limda innovatsion texnologiyalar va interfaol metodlar haqidagi tasavvurlar barqaror va mukammal shaklga ega emasligini ham e'tirof etish kerak. Har bir o'qituvchi ta'limga individual tarzda yangilik kiritishi mumkin. Innovatsion texnologiyalar o'qituvchi o'z faoliyatidan qoniqmaslikdan kelib chiqadi.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlarning bosh mezoni o'sib kelayotgan avlodni yuksak ma'naviyatli, intellektual salohiyati baland, har tomonlama yetuk shaxsni tarbiyalash hamda mamlakatimiz kelajagini yanada yuksaltiradigan, o'zbek elining dong'ini jahonga taratadigan, g'oyatda intellektual, manan barqaror yosh malakali kadrlarni yetishtirib borishdir.

Kadrlar tayyorlash sohasidagi davlat siyosati, uzluksiz ta'lim tizimi orqali shaxsning har tomonlama barkamol bo'lib yetishini ko'zda tutadi. Bunda shaxs uzluksiz ta'limda va kadrlar tayyorlashda ta'lim xizmatlarining iste'molchisi hamda ishlab chiqaruvchisi sifatida namoyon bo'ladi. Shunday ekan bu iste'molchi hamda ishlab chiqaruvchisi bo'lmish yosh avlodning ertangi kunini belgilab beruvchi bilim va ko'nikmalari, o'z navbatida malakali pedagog-o'qituvchilar tomonidan qiziqarli dars mashg'ulotlari, dunyo bilim va ko'nikmalariga javob bera oladigan oliy ta'lim sifati yanada intellektual bilimlar bilan boyitilib borishi hamda ijtimoiy-gumanitar fanlar orqali mu'ahkamlanib bormog'i lozimdir. Avvalombor, qiziqarli dars mashg'ulotlari bo'lajak pedagog yoshlarda o'z faniga hamda kasbiga bo'lgan qiziqishni uyg'otadi va dars mashg'ulotlariga bo'lgan faol tushunchalar, tajribalar hamda salohiyatni kuchaytiradi. Bu esa ular kelajagiga qo'yilgan ilk qadamlari bo'ladi desak mubolag'a bo'lmas edi. O'sib kelayotgan yosh avlodga bugungi kunda qanchalik e'tibor va ahamiyat qaratadigan bo'lsak mamlakatimizda shu darajada ilmiy yuksalish kuzatiladiki, biz buni hozirgi rivojlanib borayotgan fan-texnika jarayonlarida va barcha sohalarda yaqqol namoyon bo'lganligini ko'ra olamiz desak, fikrimizning yorqin dalili bo'lar edi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, yanada ilg'or va manan barqaror yosh avlodimiz ertangi kuni yuksak ma'naviyatini salmoqli darajada boyituvchi shaxs pedagoglardir. Shuningdek, bu borada birgalikdagi harakat yoshlarimizning barkamol inson bo'lib voyaga yetishi uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Mustaqil davlatda ta'lim tizimini shakllantirish va rivojlantirish, millatning taqdiri va istiqbolini ta'minlash kabi jiddiy

muammolarni hal qilishning ilmiy asoslari va amaliy yo'llarini yaratishda buyuk ajdodlarimizning ibratli ishlari, ta'limotlarini hayotimizga tadbiq etish taqazo etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Baranov S.P. O'quv jarayonining mohiyati. - M., 1981. - 143 b.
2. Azizxo'jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. -T.: TDPU. 2006 y.
3. Madyarova S. A. va boshq. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat.- T.: IQTISOD-MOLIYA, 2009, 240 b.
4. Sayidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. -T.: "Moliya " nashriyoti, 2003 y. - 171 b.